

דעות אחרונות

05/01/2023

עודד ערו

המסמך המאחד

זווקא ענשיו: המגילה

השנה תמלאנה 75 לכינונה של מדינת ישראל, שנעשה בהכרזה המוכרת כמגילת העצמאות. הרעיון שתהיה לישראל חוקה מצא ביטוי באסיפה המכוננת, שהייתה אמורה לנסח אותה, אך בעקבות הדיון הציבורי על העיתוי הראוי לעיצובה ועל תכניה הרעיון לא מומש. הכנסת החליפה את האסיפה המכוננת, ומגילת העצמאות הפכה לתחליף לחוקה אף שאין לה מעמד משפטי כזה. עם זאת, במספר חוקי יסוד של ישראל מופיעה התייחסות למגילת העצמאות, כמו למשל "חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו". כך הפכה מגילת העצמאות למצפן המוסרי והמשפטי של מדינת ישראל.

מגילת העצמאות נחתמה על ידי נציגי המפלגות השונות, כולל הדתיות, שהיו קיימות בעת הכרזת המדינה – ובכך היא שיקפה את קשת הדעות בנושאים שמעסיקים עד היום את החברה בישראל. זה מקור הלגיטימציה שלה, אז והיום, וזה מה שמקנה לה את חיוניותה כמסמך מלכד של החברה היהודית בישראל.

לא הממשלה החדשה בישראל המציאה את המחלוקות האידאולוגיות, והן קיימות בינינו מאז ומתמיד. רעיון המחלוקת נעוץ בשורש המשטר הדמוקרטי. אבל כאשר הצעות חקיקה שמועלות על ידי חברי הקואליציה החדשה בכנסת מאיימות לפגוע בזכויות מיעוטים שונים ובאיוון העדין בין הרשות המחוקקת, השופטת והמבצעת – לא נותר, בהיעדר חוקה, אלא להזדקק למגילת העצמאות.

בנאומו בכנסת טרם השבעת הממשלה אמר נתניהו כי "בדמוקרטיה לא מטפסים על גדרות הכנסת". ואם כך, הרי שגם על גדרות מערכת המשפט לא מטפסים. בדמוקרטיה "מקבלים את חוקי המשחק", אמר ראש הממשלה. אמנם כן, אבל כפי שנתניהו יודע מעולם הכדורגל – שאליו התייחס פעמיים בנאומו בכנסת – הצד המנצח לא משנה את חוקי המשחק כדי להבטיח שגם במשחקים הבאים הוא ינצח. אם אכן הדמוקרטיה וחוקי המשחק, כלומר שלטון החוק, הם ערכים חשובים לראש הממשלה נתניהו, עליו ליוזם את הבאת מגילת העצמאות בת ה-75, בלשונה ורוחה, לאישור הכנסת.

גם אם לא כל 120 חברות וחברי הכנסת יצביעו בעד אשרורה, מובטח כי יהיה לכך רוב שייצג את החלק הגדול של אזרחי ישראל – שיתאחדו שוב סביב המסמך המכונן של מדינת ישראל. בכך יבהיר ראש הממשלה לכל אזרחי ישראל שהוא והממשלה שהוא עומד בראשה מתכוונים לפעול על פי מגילת העצמאות, שימיה כימי מדינת ישראל והיא כחוקתה של מדינת ישראל. הפלוגתאות הקיימות בין הציבורים השונים לא תיעלמנה, אבל בעצם האשרור של המגילה בכנסת יש יותר מסמליות והמשכיות. כך, נתניהו יכול לצמצם את השסעים העמוקים בחברה הישראלית הפוגעים בחוסנה הלאומי, בלכידות העם היהודי ובמעמדה הבינלאומי של ישראל. ■

ד"ר עודד ערו הוא חוקר במכון למחקרי בטחון לאומי, אוניברסיטת תל-אביב, וגמלאי משרד החוץ